

Курман Тетяна Вікторівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО СИСТЕМУ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Забезпечення правовими засобами сталого розвитку сільськогосподарського виробництва на сьогодні набуває особливої актуальності для нашої держави. Згідно зі ст. 404 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої сторони, затвердженої Законом України від 16 вересня 2014 р., співробітництво у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій охоплює, серед іншого, заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва.

Між тим сучасний стан розвитку сільськогосподарського виробництва не відповідає критеріям і вимогам сталості. Характерними ознаками сільського господарства нашої держави на сьогодні є технологічна криза, фізична і моральна застарілість обладнання, технологій, техніки, висока ресурсо-, відходо- та енергоємність виробничих процесів. Ще однією проблемою є надмірно інтенсивне використання земель сільськогосподарського призначення, а також інших природних ресурсів в процесі сільськогосподарського виробництва. Викладене вимагає здійснення відповідної системи заходів з боку держави, сільськогосподарських товаровиробників і суспільства в цілому.

Під системою заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва пропонуємо розуміти динамічну, комплексну сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів-заходів, які утворюють певну цілісність з притаманними їй властивостями, що не зводяться до сукупності властивостей її елементів, спрямовану на забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва.

З даного визначення можна виокремити ознаки системи заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. По-перше, дана система являє собою сукупність певних елементів-заходів (правових, економічних, соціальних, технологічних, освітянських), що мають сприяти розвитку сільськогосподарського виробництва на умовах сталості. По-друге, вказана система являє собою комплекс взаємопов'язаних, взаємозумовлених, певним чином взаємодіючих елементів-заходів. Саме застосування їх у комплексі (кумулятивно або послідовно) створює можливість досягти поставленої мети – забезпечити сталий розвиток сільськогосподарського виробництва. Ця мета виступає третьою ознакою досліджуваної системи, об'єднуючи елементи системи у певну цілісність, роблячи систему системою. По-четверте, при цьому окремі її елементи залишаються відносно автономними та самостійними. П'ята ознака системи заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва – це її динамічність. Елементи-заходи не лишаються незмінними, одні з них виконуються, втрачають актуальність чи дієвість, інші – навпаки, за певних умов набувають актуальності, засвідчують свою ефективність та дієвість,

включаються до системи заходів. Це зумовлюється станом сільськогосподарського виробництва, довкілля, розвитком суспільних відносин, технологічно-інноваційним розвитком тощо. І звичайно система має реагувати на вказані процеси, видозмінюватися, в іншому разі – втрачатиме свою ефективність і не забезпечуватиме досягнення основної мети свого функціонування.

При цьому вказана система, як вбачається, має включати широкий спектр заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва, щодо яких доцільно здійснити певну класифікацію. Так, за суб'єктною ознакою можна виділити: а) заходи, які здійснюються державою в особі відповідних компетентних органів (розробка та прийняття відповідних нормативних-правових актів, а також державних цільових програм щодо забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва; створенню умов для підготовки, перепідготовки та екологічної освіти фахівців та працівників сільського господарства, керівників сільськогосподарських підприємств, підвищення рівня їх кваліфікації у сфері екології сільського господарства; запровадження єдиної системи неперервної екологічної освіти та виховання та ін.); б) заходи з боку самих сільськогосподарських товаровиробників (залучення новітніх ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій обробітку земель, живлення ґрунтів, виробництва та зберігання продукції, захисту рослин; ведення органічного сільськогосподарського виробництва; корпоративний екологічний менеджмент; екологічно збалансоване природокористування; дотримання агротехнічних вимог, системи сівозмін, стандартів у застосуванні добрив, засобів боротьби зі шкідниками і хворобами сільськогосподарських рослин і тварин; диверсифікація сільськогосподарського виробництва та ін.); в) заходи, здійснювані суспільством в цілому (інформаційні, виховні, морально-етичні заходи, громадський еко-контроль тощо).

За предметною ознакою доцільно виділити наступні види заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва: 1) Організаційно-правові заходи (прийняття спеціального Закону України «Про сталий розвиток сільських територій», до структури якого доцільно включити розділ, присвячений сталому розвитку сільськогосподарського виробництва, розробка Концепції сталого розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 (2030) року, запровадження довгострокових (не менше 10 років) цільових програм у сфері сталого розвитку сільськогосподарського виробництва); 2) Економіко-господарські заходи (забезпечення виробництва якісної та екологічно безпечної сільськогосподарської продукції відповідно до вимог не лише національних, а й міжнародних стандартів за принципом «від лану до столу»; залучення новітніх ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій обробітку земель, живлення ґрунтів, виробництва та зберігання продукції, захисту рослин; перехід до органічного та інших альтернативних форм ведення сільськогосподарського виробництва; екологічно збалансоване природокористування; дотримання агротехнічних вимог, системи сівозмін, стандартів у застосуванні добрив, засобів боротьби зі шкідниками і хворобами сільськогосподарських рослин і тварин; диверсифікація сільськогосподарського виробництва, екологізація сільськогосподарського виробництва, публічно-приватне

партнерство тощо); 3) Економіко-екологічні заходи (податки, платежі, штрафи, виплати, ставки, дотації та ін.; економічне стимулювання виконання заходів з охорони земель та інших природних ресурсів; екологічний моніторинг; екологічний аудит; екологічна сертифікація; організація комплексного екологічного менеджменту на сільськогосподарських підприємствах; екологічно інноваційна діяльність); 4) Соціально-етичні заходи (Базовою основою сталого розвитку сільськогосподарського виробництва мають стати моральні засади суспільства і кожної окремої особистості, які формують відповідальність за долю цивілізації); 5) Інформаційні заходи (інформаційні послуги ЗМІ, наукоємні засоби виробництва, ноу-хау, технологічні рішення, технології сільськогосподарського виробництва, знання, навички, рекомендації, інформаційні послуги посередників, освіта, тренінги, довідники для ведення органічного та інших альтернативних форм сільськогосподарського виробництва, посібники для самопідготовки керівників та спеціалістів сільського господарства); 7) Освітньо-виховні заходи як базова основа формування нової світоглядної парадигми людства, спрямованої на збереження природи, як основи життя, в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь людей (створення єдиної системи неперервної екологічної освіти та виховання).

Забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва можливе лише за умови ефективної реалізації цілої системи заходів, які мають реалізовуватися комплексно і поступово. Деякі з них потребують для своєї реалізації досить тривалого часу, зокрема освітньо-виховні, соціально-етичні. Реалізація частини перелічених заходів передбачає активну роль держави, а також наявність відповідного бюджетного фінансування, що в умовах сьогодення, які характеризуються наявністю економічної кризи, веденням бойових дій на частині території України, навряд чи є можливим. Тому сьогодні пріоритет слід віддати організаційно-правовим, інформаційним, а також тій частині економіко-господарських та економіко-екологічних заходів, що можуть бути реалізовані самими сільськогосподарськими товаровиробниками.

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Юридичний інститут

**Реалізація норм екологічного, земельного
та аграрного права в умовах реформування
правової системи України**

**Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

*з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

(м. Івано-Франківськ, 8–10 вересня 2017 р.)

Івано-Франківськ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
2017

Відповідальні редактори: проф. **Н. Р. Кобецька**,
доц. **Н. О. Багай**,
доц. **Г. В. Мороз**

Р31 Реалізація норм екологічного, земельного та аграрного права в умовах реформування правової системи України : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 8–10 вересня 2017 р.) / відп. ред.: Н. Р. Кобецька, Н. О. Багай, Г. В. Мороз. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017. – 188 с.
ISBN 978-966-640-440-7

Збірник матеріалів містить тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Для науковців-правників, викладачів, аспірантів, студентів вищих юридичних закладів, юристів-практиків, фахівців у сфері аграрного, екологічного та земельного права.

УДК 349.41/.42/.6 (477)

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Балюк Г. І. Еколого-правова політика Української держави – основа ефективної реалізації норм екологічного законодавства	7
Бобкова А. Г. Правові умови розвитку екологічного підприємництва	9
Гетьман А. П. Систематизація екологічного законодавства в сучасних умовах	11
Кірін Р. С. Проблеми реалізації норм земельного та аграрного права при користуванні надрами	14
Кобецька Н. Р. Співвідношення анулювання спеціального дозволу на користування надрами та припинення права надрокористування	17
Комарницький В. М., Єрофєєв М. І. Екологічне страхування: правові питання	20
Костицький В. В. Екологічна сутність сучасної соціальної правової держави	22
Краснова М. В. Держава в механізмі реалізації екологічного права та законодавства	26
Малишева Н. Р. Умови ефективності реалізації норм екологічного права в умовах його реформування	29
Соколова А. К. Загальні проблеми права приватної власності на природні ресурси і комплекси ...	33
Бевз О. В. Правові засади охорони пралісів Карпат як об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО за законодавством України	35
Васянович О. А. Антропогенний фактор як важливий елемент екологічного права	38
Ващишин М. Я. Міжнародно-правові аспекти охорони біорізноманіття у межах басейну річки Дністер	40
Грицан О. А. Міжнародне право навколишнього середовища та охорона довкілля під час збройних конфліктів	43
Данилюк Л. Р. Еколого-правові аспекти будівництва ГАЕС на Дністрі	46
Дейнега М. А. Історичні аспекти становлення і розвитку природоресурсного права	48
Демчук Т. І. Доступ до екологічної інформації за законодавством Німеччини	50
Євстігнєєв А. С. Етапи процедури оцінки впливу на довкілля за законодавством України	53

Заверюха М. М.	
До питання адміністративної відповідальності у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів	55
Карпінська Н. В.	
Інтеграція екологічної політики України в контексті вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом	58
Ковальчук Т. Г.	
Проблеми реалізації принципів та норм земельного та екологічного права у сфері охорони земель від забруднення побутовими відходами	60
Кузнєцова С. В.	
Про деякі практичні аспекти законотворення у сфері екології	63
Мороз Г. В.	
Урахування державних, громадських та приватних інтересів при проведенні оцінки впливу на довкілля	66
Позняк Е. В.	
Еколого-правова культура: законодавчі підходи до формування міжгалузевого інституту екологічного права України	68
Радишевська З. М.	
Особливості збереження біорізноманіття в контексті сталого розвитку	72
Романко С. М.	
Кліматичні стратегії міст як правовий інструмент пом'якшення та адаптації до змін клімату	75
Слепченко А. А.	
Суб'єктний склад правовідносин з оцінки впливу на довкілля: питання освіти	78
Струтинська-Струк Л. В.	
Правова охорона пралісів в Україні як складова збереження біорізноманіття	81
Туліна Е. Є.	
Правове забезпечення використання рослинного світу для випасання худоби та інших потреб тваринництва	84
Чумаченко І. Є.	
Окремі аспекти реалізації права власності на водні об'єкти	87
Шомпол О. А.	
Держава як суб'єкт екологічних правовідносин: актуальність проблеми	90
Яремак З. В.	
Адміністративний порядок врегулювання еколого-правового конфлікту	92

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ЗЕМЕЛЬНОГО ТА АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Вівчаренко О. А.	
Моніторинг земель як складова державної програми моніторингу довкілля	95
Гафурова О. В.	
Проблеми реалізації норм Закону України «Про сільськогосподарський перепис»	97
Духневич А.В.	
Удосконалення та гармонізація норм національного законодавства щодо показників безпеки харчових продуктів із міжнародними стандартами СОТ та ЄС	100
Єрмоленко В.М.	
Щодо заборони відчуження земель сільськогосподарського призначення	102

Каракаш І.І.	
Особливості застосування дисциплінарної та матеріальної відповідальності за правопорушення земельного законодавства	105
Коваленко Т.О.	
Міжгалузева аналогія у процесі реалізації земельно-правових норм: pro et contra	108
Костяшкін І.О.	
Окремі аспекти реалізації права власності на землю Українського народу.....	111
Кулинич П.Ф.	
Конституція України: проблеми модернізації у контексті аграрної і земельної реформ та децентралізації влади	115
Носік В.В.	
Деякі проблеми реалізації земельного законодавства у сфері використання земель сільськогосподарського призначення в Україні	118
Сидор В.Д.	
Новації в порядку зміни меж районів і міст в світлі реформи децентралізації	120
Уркевич В.Ю.	
Про реалізацію норм аграрного права України щодо сільськогосподарських підприємств	122
Харитонова Т.Є.	
Особливості вчинення нотаріальних дій із земельними ділянками під час дії мораторію	125
Шульга М.В.	
Завершення сучасної земельної реформи та виклики, які постають перед земельно-правовою наукою	127
Багай Н.О.	
Проблеми реалізації концепцій та програм розвитку села	130
Бусуйок Д.В.	
До питання про сучасну систему органів спеціальної компетенції щодо державного контролю у сфері використання й охорони земель	132
Гавриш Н.С.	
Еколого-правова та еколого-соціальна функції ґрунтів	135
Гоштинар С.Л.	
Види функцій юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства	138
Григор'єва Х.А.	
Суб'єкти отримання часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки: аналіз законодавчих новел	140
Золотарьова Д.М.	
До питання про юридичну природу права користування землями для проведення розвідувальних робіт	143
Ігнатенко І.В.	
Правові засади моніторингу земель у межах населених пунктів	145
Караханян К.М.	
Історичні аспекти становлення та розвитку законодавства в сфері конкурентної приватизації земельних ділянок з об'єктами нерухомості	147

Кохан Н.В.	
Правозастосування при врегулюванні трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах	148
Курман Т.В.	
До питання про систему заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва	153
Лісова Т.В.	
Особливості відновлення земель в сучасних умовах правового регулювання	155
Мироненко І.В.	
Особливості правової природи положень про добросусідство та земельних сервітутів	157
Петлюк Ю.С.	
Особливості правового режиму земель водних об'єктів у зарубіжних країнах ...	160
Попова А.О.	
Рециклінг як перспективний напрямок охорони земель від забруднення небезпечними речовинами: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії	162
Степська О.В.	
Щодо скасування мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення	165
Стусяк В.М.	
Обмеження і обтяження прав на землю та природоресурсні сервітути: співвідношення понять	167
Федорович В.І.	
Припинення права приватної власності на земельну ділянку шляхом добровільної відмови від нього	170
Федчищин Д.В.	
Деякі особливості охорони та захисту прав на землю при їх здійсненні	172
Хомінець С.В.	
Правові питання забруднення, засмічення та псування земель	175
Шарапова С.В.	
Інформаційне забезпечення в галузі використання та охорони земель	177
Щестюк О.М.	
Правове регулювання землеустрою у Великобританії	180
Юрченко Е. С.	
Особливості реалізації права сільськогосподарського землекористування у прикордонній смузі України	183